

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT)

Кафедра економіки та міжнародних відносин

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради
28.10.2024
протокол № 11, п. 5

ВВЕДЕНО В ДІЮ
Наказ від 28.10.2024 № 194

**ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ /
ECONOMIC THEORY**

РОБОЧА ПРОГРАМА

Ступінь вищої освіти	«бакалавр»/	«bachelor»
Галузь знань	18 «Виробництво та технології» /	«Manufacturing and Technology»
Спеціальність	181 «Харчові технології» /	«Food Technology»
Освітня програма	«Харчові технології» /	«Food Technology»

Розробник: Осіпова Лариса, кандидат економічних наук, доцент

Гарант освітньо-професійної програми «Харчові технології» - Крижак Лілія,
кандидат технічних наук

Обговорено та схвалено:

на засіданні кафедри економіки та міжнародних відносин ВТЕІ ДТЕУ від
07.10.2024 протокол № 13;

на засіданні вченої ради факультету економіки, менеджменту та права
від 17.10.2024 протокол №08.

Рецензенти:

Павлюк Тетяна, кандидат економічних наук, доцент

Зянько Віталій доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів та інноваційного менеджменту
ВНТУ

Редактор: Фатєєва Т.

Комп'ютерна верстка: Шуляк Н.

Підп. до друку 12.11.2024 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний

Друк ксероксний. Ум. друк. арк. 1,86.

Обл.-вид. арк. 1,63. Тираж 2. Зам. № 344.

Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ:

Мета вивчення освітнього компоненту.

Розвиток ринкових відносин та здійснення економічних реформ в Україні зумовлюють потребу у фахівцях, які володіють глибокими економічними знаннями щодо основних закономірностей та принципів функціонування економічних систем, базових методів пізнання, аналізу економічних явищ і процесів, мають практичні навички дослідження та прогнозування поведінки суб'єктів економічних відносин.

Робоча програма спрямована на вивчення здобувачами освітнього ступеня «бакалавр» основ економічної теорії, ознайомлення з найважливішими концепціями аналізу розвитку економіки на макро- та мікрорівнях, формування світоглядних засад щодо реалій сучасного стану світового господарства в умовах глобалізації. Це дасть можливість забезпечити майбутніх фахівців освітньої програми «Харчові технології» базовими економічними знаннями, вмінням правильно орієнтуватись у практичній діяльності суб'єктів господарювання, для ефективного економічного обґрунтування професійної діяльності, що відповідають вимогам сьогодення.

Результати вивчення освітнього компоненту його місце в освітньому процесі. Результатом вивчення освітнього компоненту «Економічна теорія» для освітньої програми «Харчові технології» є формування комплексу компетентностей:

інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми технічного і технологічного характеру, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у виробничих умовах підприємств харчової промисловості та ресторанного господарства та у процесі навчання, що передбачає застосування теоретичних основ та методів харчових технологій.

загальні компетентності:

К 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

К 3. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

К 5. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

К 13. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні.

К 14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для забезпечення здорового способу життя.

фахові компетентності:

К 20. Здатність укладати ділову документацію та проводити технологічні та економічні розрахунки.

К 27. Здатність підвищувати ефективність виробництва, впроваджувати сучасні системи менеджменту.

Програмні результати навчання здобувачів з освітнього компоненту «Економічна теорія» для освітньої програми «Харчові технології» полягають:

ПР 2. Виявляти творчу ініціативу та підвищувати свій професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти.

ПР 4. Проводити пошук та обробку науково-технічної інформації з різних джерел та застосовувати її для вирішення конкретних технічних і технологічних завдань.

ПР 24. Здійснювати технологічні, технічні, економічні розрахунки в рамках розроблення та виведення харчових продуктів на споживчий ринок, вести облік витрат матеріальних ресурсів.

ПР 25. Виявляти творчу ініціативу з питань ринкової трансформації економіки.

ПР 26. Формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, діяти соціально відповідально та свідомо.

ПР 27. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства, вести здоровий спосіб життя.

Міждисциплінарні зв'язки: для вивчення освітнього компоненту здобувачам необхідні базові знання повної загальної середньої освіти. Економічна теорія є фундаментальною освітньою компонентою, необхідним підґрунтям на якому базується вивчення економічних освітніх компонент.

Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього компоненту. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Критерії оцінювання результатів навчання

Рівні компетентності	За шкалою ДТЕУ	Критерії оцінювання
1	2	3
Високий (дослідницький)	90-100	Має обґрунтовані та всебічні знання з освітнього компоненту, вміє узагальнювати та систематизувати набуті знання; самостійно знаходить джерела інформації та працює з ними; проводить власні дослідження, може використовувати набуті знання та вміння при розв'язанні задач.
Достатній (частково-пошуковий)	82-89	Володіє навчальним матеріалом, вміє зіставляти та узагальнювати, виявляє творчий інтерес до предмету, виконує завдання з повним поясненням та обґрунтуванням, але допускає незначні помилки; може усвідомити нові для нього факти, ідеї.
	75-81	Володіє визначеним програмою навчальним матеріалом; розв'язує завдання, передбачені програмою, з частковим поясненням.
Елементарний (репродуктивний)	69-74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні; може самостійно розв'язати та пояснити розв'язання завдання.
	60-68	Ознайомлений з навчальним матеріалом, відтворює його на репродуктивному рівні; виконує елементарні завдання за зразком або відомим алгоритмом.
Низький (фрагментарний)	35-59	Ознайомлений та відтворює навчальний матеріал на рівні окремих фактів та фрагментів матеріалу; під керівництвом НПП виконує елементарні завдання.
	1-34	Ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання та відтворення окремих фактів.

Для очної (денна, вечірня) форми навчання поточна робота оцінюється в 100 балів, підсумковий контроль (екзамен) оцінюється в 100 балів.

До екзамену допускаються всі здобувачі вищої освіти, які набрали за результатами поточної роботи протягом семестру 60 балів.

Результат підсумкового контролю (екзамен) з освітнього компоненту для здобувачів очної форми навчання визначається як середньоарифметична сума балів поточної роботи та екзамену.

Кращим здобувачам, які повністю виконали програму з освітнього компоненту, виявили активність в науково-дослідній роботі за відповідною тематикою, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях та за результатами поточної роботи набрали 90 і більше балів, науково-педагогічний працівник має право виставити результат екзамену без опитування (при усному екзамені) чи виконання екзаменаційного завдання (при письмовому екзамені).

Результат підсумкового контролю (екзамен) з освітнього компоненту для здобувачів заочної форми навчання оцінюється в 100 балів, відповідно до Положення про організацію освітнього процесу від 17.06.2024 № 08.

Згідно з цим же Положенням здобувач вищої освіти, який не погоджується з оцінкою, отриманою під час підсумкового контролю, має право в день оголошення результатів звернутися із заявою на ім'я директора з проханням апеляційного перегляду оцінки.

**Обсяг освітнього компоненту в кредитах та його розподіл
(тематичний план)**

Назва теми	Кількість годин			Форми контролю	Бальна оцінка	
	Усього годин / кредитів	з них				
		лекції	практичні (лабораторні) заняття	самостійна робота здобувачів		
I. Загальні засади економічного розвитку суспільства (політекономія)						
Тема 1. Вступ до курсу. Зародження та основні етапи розвитку економічної теорії	6	2	2	2	В, УДД, С, РМГ, КТ	4
Тема 2. Предмет і метод економічної теорії	6	2	2	2	В, УДД, С, РМГ, КТ	4
Тема 3. Економічна система суспільства	7	2	2	3	В, УДД, С, РМГ, КТ	4
Тема 4. Відносини власності. Економічні потреби та інтереси	7	2	2	3	В, УДД, С, РМГ, КТ	4
Тема 5. Суспільне виробництво та його ефективність	7	2	2	3	В, С, РЗ, КТ	4
Тема 6. Форми організації суспільного виробництва	7	2	2	3	В, С, РЗ, КТ	4
Тема 7. Теорія грошей	7	2	2	3	В, С, РЗ, КТ	4
II. Теоретичні основи ринкової економіки (мікроекономіка)						
Тема 8. Теоретичні основи ринку	7	2	2	3	В, С, К, КТ	5
Тема 9. Ринковий механізм	7	2	2	3	В, С, РЗ, КТ	4
Тема 10. Капітал як економічна категорія і фактор виробництва	7	2	2	3	В, С, РЗ, КТ	4
Тема 11. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку: процент і рента	7	2	2	3	В, С, РЗ, КТ	4
Тема 12. Доходи і заробітна плата	8	2	2	4	В, С, РЗ, КТ	4
Тема 13. Теорія поведінки споживача	8	2	2	4	В, С, РЗ, КТ	4
Тема 14. Підприємство в умовах ринкового господарювання	8	2	2	4	В, УДД, С, РМГ, КТ	4
III. Суспільне відтворення та економічне зростання (макроекономіка)						
Тема 15. Сутність процесу суспільного відтворення. Відтворення національного продукту і національного багатства	7	2	2	3	В, С, РЗ, КТ	4
Тема 16. Сукупний попит та	7	2	2	3	В, С, РЗ, КТ	4

сукупна пропозиція. Макроекономічна рівновага					КТ	
Тема 17. Циклічні коливання в економіці. Економічне зростання	7	2	2	3	В, С, РЗ, КТ	4
Тема 18. Інфляція та антиінфляційна політика	7	2	2	3	В, С, РЗ, КТ	4
Тема 19. Безробіття та політика зайнятості	7	2	2	3	В, С, РЗ, КТ	4
Тема 20. Державне регулювання ринкової економіки	7	2	2	3	В, УДД, С, РМГ, КТ	4
IV. Закономірності розвитку світового господарства (світова економіка)						
Тема 21. Світове господарство і міжнародні економічні відносини	5	2	-	3	-	-
Тема 22. Економічні аспекти глобальних проблем	4	-	2	2	В, УДД, С, РМГ, КТ	4
Індивідуальне завдання	30			30	ІЗ	15
Разом	180/6	42	42	96		100
Підсумковий контроль	Екзамен					

Перелік умовних позначень форм контролю та оцінка їх у балах:

В – відповідь на практичних заняттях – 0,5 бала.

УДД – участь у дискусії, доповнення – 0,5 бала.

С – словник – 0,5 бала.

КТ – комп’ютерне тестування – 2 бали.

РЗ – розв’язування задач – 1 бал.

РМГ – робота в малих групах – 0,5 бала.

К – квест-гра – 2 бали.

ІЗ – індивідуальне завдання – 15 балів (курси на платформі Prometheus або на інших сервісах – 5 балів; участь у наукових заходах – 10 балів).

II. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Зміст освітнього компоненту (теми програми)

I. Загальні засади економічного розвитку суспільства (політекономія)

Тема 1. Вступ до курсу. Зародження та основні етапи розвитку економічної теорії

Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії. Економічна думка стародавнього світу. Економічна думка середньовіччя. Меркантилізм (етапи меркантилістської доктрини). Становлення та розвиток класичної політичної економії в Англії та Франції. Еволюція класичної політичної економії в ХІХ столітті. Економічне вчення Д. Рікардо, Т. Мальтуса, Ж. Б. Сея, Ф. Батіста, Дж. С. Мілля та інших. Економічна теорія Маркса. Соціальний напрям політичної економії. Маржиналізм. Неокласичний, кейнсіанський та інституціонально-соціологічний напрями в економічній теорії. Неокласичний синтез: П. Самуельсон, Дж. Хікс, В. Леонтьєв. Розвиток економічної думки в Україні.

Тема 2. Предмет і метод економічної теорії

Предмет економічної теорії та його еволюція. Його трактування від традиційної (класичної) політекономії до сучасної економічної науки. Макро- і мікроекономіка як складові частини економічної теорії. Позитивна економічна теорія. Нормативна економічна теорія.

Функції економічної теорії. Місце економічної теорії в системі конкретно-економічних наук.

Категоріально-понятійний апарат економічної теорії. Економічні категорії та економічні закони. Їх сутність, зміст, види. Форми пізнання та використання економічних законів.

Методи пізнання економічних процесів та явищ. Загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Емпіричні та теоретичні методи пізнання економічних процесів. Економіко-математичне моделювання, економічний експеримент.

Економічне мислення та його роль у розумінні економічного життя суспільства. Взаємозв'язок економічної теорії, економічної політики та господарської практики. Економічна теорія як теоретико-методологічна база інших економічних наук.

Тема 3. Економічна система суспільства

Формаційний та цивілізаційний підходи до періодизації суспільного розвитку.

Сутність та цілі економічної системи. Її структурні та функціональні елементи. Система продуктивних сил. Система економічних відносин. Механізм господарювання як елемент економічної системи. Основні типи економічних систем, їх еволюція. Ринкові та неринкові економічні системи.

Місце і роль людини в економічній системі. Поняття «людина економічна», «людина виробник», «людина як суб'єкт економічних відносин», «людина як споживач».

Тема 4. Відносини власності. Економічні потреби та інтереси

Місце власності в економічній системі. Юридичний та економічний підходи до визначення поняття власності. Суб'єкти та об'єкти власності. Власність, її сутність, типи, види, форми. Взаємозв'язок форм власності і форм господарювання. Плюралізм форм власності як основа функціонування сучасної ринкової економіки. Нові тенденції у відносинах власності у сучасній ринковій економіці.

Економічні потреби суспільства, їх суть, структура та класифікація. Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку.

Зміст економічного закону зростання потреб. Проблеми його використання в сучасних умовах.

Потреби і споживання, їх взаємообумовленість, сучасні тенденції розвитку та проблеми формування.

Економічні потреби як матеріальна основа інтересів. Сутність, види економічних інтересів та їх суб'єкти. Економічні інтереси – рушійна сила соціально-економічного розвитку. Шляхи поєднання економічних інтересів.

Тема 5. Суспільне виробництво та його ефективність

Виробництво як суспільний процес, його сутність та структура. Матеріальне та нематеріальне виробництво.

Основні фактори суспільного виробництва та їх взаємозв'язок. Виробнича функція. Економічні ресурси: варіантність їх використання і проблема вибору.

Ефективність суспільного виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники.

Тема 6. Форми організації суспільного виробництва

Форми організації суспільного виробництва: натуральна, товарна. Натуральне виробництво, його характеристика. Товарне виробництво як основа розвитку ринкової економіки, його еволюція. Благо як системоутворююча категорія господарювання. Економічні та неекономічні блага. Товар та його властивості. Поняття товару та послуги.

Закон вартості. Альтернативні теорії вартості. Теорії вартості та цінності, їх еволюція. Вартість, корисність, цінність: зміст та сучасне трактування.

Тема 7. Теорія грошей

Гроші як субстанціональна категорія ринкового господарства. Концепції виникнення та суті грошей. Специфіка вартості грошей. Функції грошей та їх еволюція.

Грошовий обіг та його закони. Грошова маса, її структура та агреговані показники. Грошовий ринок. Пропозиція та попит на гроші. Рівновага грошової та товарної мас. Модель І. Фішера.

Грошова система, її основні елементи та типи. Еволюція грошових систем. Види та природа сучасних грошей. Створення грошових систем в Україні.

Суть валютного ринку, його види і функції. Конвертованість грошей, умови і механізм її здійснення. Валютні курси.

II. Теоретичні основи ринкової економіки (мікроекономіка)

Тема 8. Теоретичні основи ринку

Ринкове господарство як невід'ємна складова товарного виробництва. Ринок як економічне явище. Умови виникнення ринкового господарства. Еволюція поглядів на ринок. Етапи формування ринку. Зміст та визначення поняття ринку на сучасному етапі та умови його функціонування. Національні моделі сучасної ринкової економіки.

Основні суб'єкти ринкової економіки.

Функції ринку у суспільно-відтворювальному процесі. Ринок як сигнальна кон'юнктурно-економічна система.

Структура ринку за різними критеріями.

Інфраструктура ринку, її роль та функції. Підсистеми ринкової інфраструктури. Основні елементи ринкової інфраструктури та її організаційно-функціональна побудова.

Тема 9. Ринковий механізм

Ринковий механізм, його сутність та елементи. Ринковий попит та фактори, що його визначають. Закон попиту. Еластичність попиту. Пропозиція та її чинники. Закон пропозиції. Еластичність пропозиції. Взаємодія попиту та пропозиції. Ринкова рівновага.

Конкуренція, її суть, види та роль в економіці. Внутрішньогалузева і міжгалузева конкуренція. Цінова та нецінова конкуренція. Види конкурентних стратегій.

Основні типи ринкових структур недосконалої конкуренції. Цінова та нецінова конкуренція. Монопольні ціни. Монопольна влада.

Конкуренція та централізація капіталу як умови виникнення монополії. Критерії та межі монополізації економіки. Форми монополістичних об'єднань. Фінансово-монополістичні групи: сутність та сучасні проблеми.

Негативні наслідки монополізації економіки. Критерії та межі монополізації економіки. Антимонопольна політика і антимонопольне законодавство. Антимонопольне регулювання економіки в Україні.

Тема 10. Капітал як економічна категорія і фактор виробництва

Капітал як економічна категорія товарного виробництва. Сутність і генезис поняття капіталу. Теорії капіталу. Капітал як фактор виробництва. Його матеріально-речовий зміст та соціально-економічна форма.

Промисловий капітал – визначальна форма функціонування капіталу. Кругообіг капіталу, його стадії та функціональні форми. Оборіт капіталу. Його час та складові частини.

Основний та оборітний капітал. Амортизація і відтворення основного капіталу. Фізичне і моральне зношення основного капіталу. Амортизація, її суть, економічне призначення та норми в умовах сучасної НТР.

Прибуток на капітал і фактори, що його визначають. Економічна роль прибутку.

Тема 11. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу.

Форми прибутку: процент і рента

Природа та генезис торговельного капіталу. Послуги в сфері обігу та їх зміст. Витрати обігу, їх природа та структура.

Сутність торгівлі, її основні форми та еволюція. Сучасні види торгівлі.

Природа, генезис і джерела позичкового капіталу. Позичковий процент, його джерела. Кредит як форма руху позичкового капіталу. Форми кредиту. Роль кредиту у функціонуванні сучасного ринкового господарства.

Аграрні відносини, їх зміст та особливості. Форми власності на землю і форми господарювання в аграрному секторі економіки. Земельна рента, її сутність, види та механізм утворення. Ринок земельних ресурсів. Ціна землі. Агропромислова інтеграція і агропромисловий комплекс. Державна політика регулювання та підтримки сільськогосподарського виробництва.

Тема 12. Доходи і заробітна плата

Сутність, види та джерела формування доходів. Види доходу. Принципи і механізм формування факторних доходів. Доходи споживчого призначення. Структура доходів споживчого призначення: від трудової та підприємницької діяльності; суспільні та благодійні фонди споживання; доходи від власності. Матеріальна основа мотивації до господарювання: мета, суб'єкти виробничих відносин, об'єкти господарства, економічні інтереси, стимули до діяльності, принципи функціонування механізму.

Сутність та механізм розподілу доходів. Функціональний та персональний розподіл доходів. Форми розподілу доходів за трудові результати та економічну діяльність.

Заробітна плата як ціна товару «робоча сила» та форма розподілу за результатами праці. Функції заробітної плати. Форми та системи заробітної плати. Почасова та відрядна (поштучна) заробітна плата. Тарифна система заробітної плати. Номінальна та реальна заробітна плата. Організація заробітної плати в умовах ринкової економіки. Мінімальна заробітна плата. Дохід від індивідуальної трудової діяльності. Підприємницький дохід.

Сімейні доходи, їх структура та використання. Заощадження як необхідний елемент у структурі сімейних доходів. Номінальні та реальні доходи. Диференціація доходів та їх межі. Крива Лоренца і коефіцієнт Джині.

Соціальні аспекти економічних відносин. Рівень та якість життя населення. Прожитковий мінімум. Бідність і процеси маргіналізації населення. Еволюція соціальної структури суспільства.

Тема 13. Теорія поведінки споживача

Споживач як суб'єкт ринкових відносин. Суверенітет і раціональність споживача. Основний зміст теорії поведінки споживача. Вимоги та умови визначення споживчого вибору. Уподобання та переваги споживача.

Корисність і попит. Функція корисності. Загальна і гранична корисність. Кількісний (кардиналістський) підхід до корисності. Порядковий (ординалістський) підхід до корисності.

Криві байдужості та їх властивості. Карта кривих байдужості. Криві байдужості різних товарів. Гранична норма заміщення. Криві «доходів-споживача» та крива Енгеля.

Обмеження можливостей споживача. Бюджетні обмеження споживача. Бюджетна лінія та її властивості, нахил бюджетної лінії. Вплив на бюджетну лінію зміни доходу і зміни цін.

Умови рівноваги споживача. Принцип рівної корисності (еквімаргінальний принцип). Розширене бюджетне обмеження. Поведінка споживача у кризових ситуаціях.

Тема 14. Підприємство в умовах ринкового господарювання

Сутність, основні принципи, ознаки та умови підприємницької діяльності. Об'єкт підприємництва. Суб'єкти підприємницької діяльності. Теорії та моделі підприємництва.

Підприємство як суб'єкт ринку та виробнича ринкова система. Підприємство та його функції в ринковій системі. Організаційно-правові форми діяльності підприємств. Переваги та недоліки певних форм підприємств. Підприємства та їх основні види. Класифікація підприємств за розміром. Об'єднання підприємств. Нові види підприємницької діяльності.

Мотивація поведінки підприємства в умовах ринкового господарювання. Економічні періоди функціонування підприємства.

Витрати виробництва: сутність, структура, види та фактори, що визначають їх динаміку.

Економічна та бухгалтерська оцінка діяльності підприємства. Ринково-конкурентне середовище функціонування підприємства. Стратегія підприємства в умовах досконалої та недосконалої конкуренції.

III. Суспільне відтворення та економічне зростання (макроекономіка)

Тема 15. Сутність процесу суспільного відтворення. Відтворення національного продукту і національного багатства

Зміст процесу суспільного відтворення. Суспільне відтворення, його види та динаміка. Умови реалізації та відтворення суспільного продукту. Просте, розширене, і звужене відтворення. Відтворення національного продукту та національного багатства. Розширене відтворення та шляхи розв'язання екологічних проблем в Україні.

Система національних рахунків як нормативна база національного рахівництва. Сутність та методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки.

Зміст макроекономічних показників у системі національних рахунків. Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) та валовий національний продукт (ВНП). Методи обчислення ВВП. Подвійний рахунок та його виключення. СНР – система взаємопов'язаних показників. Співвідношення між основними показниками СНР. Чистий національний продукт. Національний дохід. Особистий дохід. Дохід кінцевого використання. Рух та розподіл національного продукту.

Номинальний та реальний ВВП. Темп росту та темп приросту реального ВВП. Дефлятор ВВП та індекси цін. Чистий економічний добробут.

Тема 16. Сукупний попит та сукупна пропозиція. Макроекономічна рівновага

Сутність сукупного попиту та його структура. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Попит закордону. Цінові та нецінові фактори, що визначають сукупний попит. Сукупна пропозиція. Сукупна пропозиція в довгостроковому та короткостроковому періоді. Цінові та нецінові фактори, що визначають сукупну пропозицію.

Взаємозв'язок сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний обсяг виробництва. Макроекономічна рівновага, її сутність, умови та типи. Теорії макроекономічної рівноваги.

Тема 17. Циклічні коливання в економіці. Економічне зростання

Циклічність як об'єктивна закономірність економічного розвитку. Причини і механізм циклічних коливань. Основні характеристики циклів. Класифікація економічних циклів за тривалістю. Середні і малі цикли. Цикли ділової активності: фази циклу та причини коливань. Довгі хвилі в економіці та їхній вплив на структуру суспільного виробництва.

Економічне зростання: сутність, типи і фактори. Основні моделі економічного зростання.

Фактори економічного зростання. Нагромадження – визначальна форма розширеного відтворення. Джерело нагромадження – національний дохід.

Тема 18. Інфляція та антиінфляційна політика

Інфляція: сутність і методи вимірювання. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції: за критерієм рівня; за формою прояву; за можливістю передбачення та причинами виникнення.

Інфляція попиту на основі моделі AD-AS. Монетарні та немонетарні факти інфляції попиту. Передчасна й чиста інфляція попиту. Інфляційний розрив. Інфляція витрат (пропозиції) на основі моделі AD-AS. Стагфляція. Причини інфляції витрат. Інфляційна спіраль.

Теоретичні підходи до пояснення причин інфляції. Кейнсіанський і класичний погляд на інфляцію. Заробітна плата, безробіття та інфляція. Крива Філіпса і її сучасна інтерпретація. Монетаристське пояснення причин інфляції.

Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбаченої інфляції. Інфляційний податок і сеньйораж. Крива Лаффера для інфляційного податку. Інфляція та динаміка реальної процентної ставки. Принцип Фішера.

Антиінфляційна політика держави і її роль у стабілізації економіки. Коефіцієнт дезінфляції.

Інфляційні процеси в Україні: причини, наслідки й засоби стримування.

Тема 19. Безробіття та політика зайнятості

Механізм функціонування ринку праці. Чинники, що впливають на співвідношення попиту і пропозиції на ринку праці. Безробіття як відхилення від рівноваги. Рівень зайнятості та рівень безробіття.

Види безробіття: фрикційне, структурне і циклічне. Фактичний і природний рівень безробіття і фактори, що його визначають. Розрахунок змін в обсягах ВВП під впливом відхилень безробіття від природного рівня.

Кейнсіанське пояснення безробіття. Розрив безробіття як результат неефективного попиту. Неокласичні пояснення причин безробіття. Рекомендації щодо подолання безробіття.

Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон і крива Оукена.

Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філіпса.

Тема 20. Державне регулювання ринкової економіки

Еволюція теоретичних уявлень про роль держави в економіці. Необхідність і суть державного регулювання економіки. Економічні функції держави в ринковій та неринковій економіці.

Форми і методи державного регулювання ринкової економіки. Основні моделі державного регулювання ринкової економіки (неокласична, неокейнсіанська, монетаристська) та їх еволюція. Характерні риси змішаної системи управління. Види систем макроекономічного регулювання. Національні особливості державного регулювання економіки.

Основні цілі державного регулювання економіки. Об'єкти державного регулювання економіки. Суб'єкти виконання та суб'єкти впливу. Економічна політика держави. Політика економічного розвитку: державне коригування економіко-соціального розвитку суспільства.

Бюджет та податки як інструменти державного регулювання. Державне антикризове регулювання економіки. Фінансово-кредитне регулювання економіки. Антиінфляційне регулювання економіки.

Регулювання діяльності господарюючих суб'єктів, зайнятості населення.

Необхідність та сутність системи соціального захисту населення. Основні елементи механізму соціального захисту. Державне регулювання доходів. Роль держави у забезпеченні соціального захисту населення.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

IV. Закономірності розвитку світового господарства (світова економіка)

Тема 21. Світове господарство і міжнародні економічні відносини

Сутність, етапи становлення та основні риси світового господарства. Сучасна структура світового господарства.

Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація економіки як основа формування світового господарства. Роль транснаціональних корпорацій в інтернаціоналізації суспільного виробництва.

Міжнародна економічна інтеграція та її організаційні форми. Сучасні форми міжнародних економічних відносин.

Світова торгівля: сутність та структура. Теорії міжнародної торгівлі: абсолютних переваг А. Сміта, відносних переваг Д. Рікардо, модель Хекшера-Оліна, парадокс В. Леонтьєва, конкурентних переваг країни М. Портера.

Світовий ринок товарів і послуг. Ціноутворення на світовому ринку товарів. Торговельна політика, її види та інструменти. Сучасні тенденції розвитку світової торгівлі. Торговельний баланс країни.

Міжнародний рух капіталів і механізм його регулювання.

Зміст і структура світової валютної системи. Валютні курси. Валютні ринки.

Міжнародна міграція робочої сили і світовий ринок праці.

Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство та її зовнішньоекономічні пріоритети.

Тема 22. Економічні аспекти глобальних проблем

Глобалізація як новий стан розвитку інтеграційних процесів у світовій економіці. Економічні основи й передумови глобальних проблем людства. Класифікація глобальних проблем. Необхідність і форми співробітництва у вирішенні глобальних економічних проблем.

Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Демографічні проблеми світу і шляхи їх вирішення.

Проблема і шляхи вирішення зон зuboжіння, голоду і хвороб у світі.

Масштаб загрози і шляхи вирішення екологічних проблем.

Проблеми роззброєння та демілітаризації економіки країни.

Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

Структура освітнього компоненту

1	2	3
Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час здобувача, год
I. Загальні засади економічного розвитку суспільства (політекономія)		
<p>Розуміти: основні етапи розвитку економічної теорії.</p> <p>Оцінювати: внесок сучасних економічних шкіл у розвиток економічної теорії.</p>	<p>Тема 1. Вступ до курсу. Зародження та основні етапи розвитку економічної теорії</p> <p>Лекція № 1</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зародження та основні етапи розвитку економічної теорії. 2. Основні етапи розвитку економічної теорії. 3. Сучасна економічна теорія. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 13, 14, 18, 26, 29, 30. Інтернет - ресурси: 31-44.</p>	2
	<p>Самостійна робота здобувачів</p> <p>Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Монетаризм, як провідна школа неокласицизму. 2. «Загальна теорія зайнятості, процента і грошей» – революційна праця першої половини ХХ століття. 3. Розвиток економічної думки в Україні. 4. Еволюція класичної політичної економії в ХІХ столітті. Економічне вчення Д. Рікардо, Т. Мальтуса, Ж. Б. Сея, Ф. Батіста, Дж. С. Мілля та інших. 	2
	<p>Практичне заняття № 1</p> <p>Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зародження, розвиток та еволюція класичної економічної теорії. 2. Сучасні напрямки та школи економічної теорії. 3. Становлення та еволюція економічної думки в Україні. 	2
<p>Розуміти: предмет, об'єкт, інструментарій науки.</p> <p>Застосовувати: методологію економічної теорії</p>	<p>Тема 2. Предмет і метод економічної теорії</p> <p>Рекомендовані джерела:</p> <p>Лекція № 1</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет економічної теорії та його еволюція. Функції економічної теорії. 2. Категорії та закони економічної теорії. 3. Методи пізнання економічних процесів та явищ. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 17, 26, 27 28. Інтернет - ресурси: 31-44.</p>	2
	<p>Самостійна робота здобувачів</p> <p>Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях.</p>	2

1	2	3
	1. Місце економічної теорії в системі економічних наук та її взаємозв'язки з іншими науками. 2. Роль економічної теорії у формуванні нового економічного мислення. 3. Економічна теорія і державна економічна політика.	
	Практичне заняття № 2 Питання до заняття 1. Предмет дослідження економічної теорії та еволюція його визначення. 2. Мікроекономіка і макроекономіка як складові сучасної економічної теорії. 3. Економічні закони, їх пізнання та використання. Класифікація економічних законів. 4. Загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економічних процесів та явищ. 5. Взаємозв'язок економічної теорії, економічної політики, та господарської практики.	2
Пояснювати: складові, типи економічної системи. Розуміти: зміст економічної системи.	Тема 3. Економічна система суспільства Лекція № 3 План лекції 1. Зміст економічної системи. Структурні та функціональні елементи економічної системи. 2. Типи економічних систем їх еволюція. Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 13, 15, 17, 26, 27. Інтернет - ресурси: 31-44.	2
	Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях. 1. Місце і роль людини в економічній системі. Поняття «людина економічна», «людина виробник», «людина як суб'єкт економічних відносин», «людина як споживач».	3
Усвідомлювати: роль власності в економічній системі. Визначати : основні рушійні сили економічного процесу.	Практичне заняття № 3 Питання до заняття 1. Формаційний і цивілізаційний підходи до періодизації суспільного розвитку. 2. Сутність та цілі економічної системи, її структурні елементи. 3. Ринкові та неринкові економічні системи. Тема 4. Відносини власності. Економічні потреби та інтереси. Лекція № 4 1. Місце і роль власності в економічній системі. 2. Сутність, види та форми власності. 3. Економічні потреби та інтереси – головні рушійні сили економічного прогресу. Рекомендовані джерела: Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткова: 7, 17, 26. Інтернет - ресурси: 31-44.	2

1	2	3
	<p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічні форми реалізації відносин власності. 2. Плюралізм форм власності як основа функціонування сучасної ринкової економіки. 3. Мотивація потреб і споживання, їх взаємообумовленість, сучасні тенденції розвитку та проблеми формування. 4. Шляхи поєднання економічних інтересів. 	3
<p>Пояснювати: сутність, структуру суспільного виробництва.</p> <p>Розраховувати : показники ефективності виробництва.</p>	<p>Практичне заняття № 4 Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Власність в економічній системі. 2. Типи, види та форми власності. 3. Нові тенденції у розвитку відносин власності у світі та Україні. 4. Економічні потреби суспільства: суть, класифікація. 5. Взаємозв'язок потреб, виробництва і попиту. Економічний закон зростання потреб. 6. Сутність та види економічних інтересів. 	2
	<p>Тема 5. Суспільне виробництво та його ефективність Лекція № 5 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виробництво як суспільний процес його сутність та структура. 2. Сутність та основні підходи при виділенні факторів суспільного виробництва. Виробнича функція. 3. Ефективність суспільного виробництва та її показники. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 17, 26, 27. Інтернет - ресурси: 31-44.</p>	2
	<p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічні ресурси: варіантність їх використання і проблема вибору. 2. НТП як основа розвитку й інтенсифікація суспільного виробництва. 	3
	<p>Практичне заняття № 5 Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виробництво як основа життя та розвитку людського суспільства. 2. Зміст і структура суспільного виробництва. Матеріальне і нематеріальне виробництво. 3. Економічні ресурси: варіативність їх використання і проблема вибору. 	2

1	2	3
	4. Фактори виробництва та їх класифікація. Виробнича функція. 5. Ефективність суспільного виробництва, її сутність економічні та соціальні показники.	
Розрізнити: форми організації суспільного виробництва. Розуміти: властивості товару.	Тема 6. Форми організації суспільного виробництва Рекомендовані джерела: Лекція № 6 План лекції 1. Форми організації суспільного виробництва. 2. Благо як системоутворююча категорія господарювання. Товар та його властивості. 3. Закон вартості. Альтернативні теорії вартості. Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 11, 17, 26, 27. Інтернет - ресурси: 31-44.	2
	Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях. 1. Товарне виробництво як основа розвитку ринкової економіки. 2. Вартість, корисність, цінність: зміст та сучасне трактування. 3. 4. Поняття товару та послуг, їх схожість та відмінність. 5. Еволюція товарно-грошового господарства у товарно-кредитне. 6. Теорії вартості та цінності, їх еволюція.	3
	Практичне заняття № 6 Питання до заняття 1. Натуральне і товарне виробництво. 2. Товар і його властивості. 3. Закон вартості. Основні теорії вартості.	2
Характеризувати: концепції виникнення, сутності грошей. Усвідомлювати: закони грошового обігу.	Тема 7. Теорія грошей Лекція № 7 План лекції 1. Теоретичні концепції виникнення та сутності грошей. Розвиток форм вартості. 2. Функції грошей та їх еволюція. 3. Грошовий обіг та його закони. 4. Грошова система, її структурні елементи та основні типи. Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Інтернет - ресурси: 31-44.	2

1	2	3
	<p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Грошовий ринок. Пропозиція та попит на гроші. 2. Сучасна грошова система й особливості грошового обігу. 3. Створення грошової системи в Україні. 4. Суть валютного ринку, його види і функції. 5. Конвертованість грошей, умови і механізм її здійснення. Валютні курси. 	3
	<p>Практичне заняття № 7 Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виникнення та сутність грошей. 2. Функції грошей та їх еволюція в сучасній ринковій економіці. 3. Поняття і типи грошових систем. Види та природа сучасних грошей. 4. Грошова маса та її агреговані показники (M0, M1, M2, M3, L,D). 5. Закони грошового обігу. 	2
II. Теоретичні основи ринкової економіки (мікроекономіка)		
<p>Усвідомлювати: закономірності розвитку ринкового господарства.</p> <p>Досліджувати: функції, структуру та інфраструктуру ринку.</p>	<p>Тема 8. Теоретичні основи ринку Лекція № 8 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття ринку та умови його функціонування. 2. Суб'єкти ринку. 3. Функції ринку. 4. Структура та інфраструктура ринку, їх роль та значення. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 8, 10, 11, 17, 26. Інтернет - ресурси: 31-44.</p>	2
	<p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Еволюція поглядів на ринок та його сучасне трактування. 	3
	<p>Практичне заняття № 8 Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ринкове господарство як невід'ємний компонент товарного виробництва. 2. Сучасний ринок: його сутність, структура та функції. 3. Необхідність і сутність інфраструктури ринку та її організаційно-функціональна побудова. 4. Національні моделі сучасного ринку. 	2
<p>Розуміти: ринковий механізм, основні закони ринкової</p>	<p>Тема 9. Ринковий механізм Лекція № 9 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ринковий механізм, його сутність та елементи: 	2

1	2	3
<p>економіки.</p> <p>Досліджувати: конкуренцію, еластичність попиту та пропозиції їх чутливість до зміни ціни.</p>	<p>1.1. Ринковий попит та пропозиція. Закон попиту та пропозиції. Взаємодія попиту та пропозиції. Ринкова рівновага. Еластичність попиту та пропозиції.</p> <p>1.2. Фактори та методи ринкового ціноутворення.</p> <p>1.3. Конкуренція: сутність, способи та роль у ринковій економіці. Види конкуренції.</p> <p>2. Монополія: причини виникнення, суть, види та основні форми.</p> <p>3. Антимонопольна політика та антимонопольне законодавство.</p> <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 8, 10, 17, 26, 27. Інтернет - ресурси: 31-44.</p>	
	<p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях.</p> <p>1. Аналіз еластичності: практичне застосування.</p> <p>2. Ринкова рівновага та відхилення від неї.</p> <p>3. Природна монополія в Україні.</p> <p>4. Антимонопольне регулювання економіки в Україні.</p> <p>5. Фінансово-монопольні групи: сутність та сучасні проблеми.</p>	3
	<p>Практичне заняття № 9 Питання до заняття</p> <p>1. Попит та чинники, що його визначають. Закон попиту, еластичність попиту.</p> <p>2. Пропозиція та її чинники. Закон пропозиції, еластичність пропозиції.</p> <p>3. Взаємодія попиту та пропозиції.</p> <p>4. Ринкове ціноутворення.</p> <p>5. Конкуренція: суть, види та роль у ринковій економіці.</p> <p>6. Монополія, її природа.</p> <p>7. Види та форми монополістичних об'єднань.</p> <p>8. Економічна суть та роль природної монополії.</p> <p>9. Монопольна конкуренція. Монопольна ціна.</p> <p>10. Економічні наслідки монополізму та антимонопольне законодавство.</p>	2
<p>Розуміти: основні передумови, що обумовили виникнення та розвиток категорії капітал, основні форми капіталу.</p>	<p>Тема 10. Капітал як економічна категорія і фактор виробництва Лекція № 10 План лекції</p> <p>1. Капітал як економічна категорія товарного виробництва.</p> <p>2. Промисловий капітал, його кругообіг та оборот. Основний і оборотний капітал.</p> <p>3. Прибуток на капітал і фактори, що його визначають. Економічна роль прибутку.</p>	2

1	2	3
<p>Виокремлювати: основний та оборотний капітал, розраховувати швидкість обороту капіталу та втрати від морального зношування, розміри амортизаційних відрахувань.</p>	<p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 16, 17, 20, 26. Інтернет - ресурси: 31-44.</p>	
	<p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях. 1. Амортизація, її суть, економічне призначення та норми в умовах сучасної НТР. 2. Економічна роль прибутку.</p>	3
	<p>Практичне заняття № 10 Питання до заняття 1. Сутність капіталу. Його матеріально-речовий зміст та соціально-економічна форма. 2. Стадії кругообігу промислового капіталу та його функціональні форми. 3. Оборот капіталу та його швидкість. Основний і оборотний капітал. 4. Амортизація і відтворення основного капіталу. Фізичне і моральне зношення основного капіталу.</p>	2
<p>Розуміти: основні передумови, що обумовили виникнення та розвиток природи та генезису торговельного та позичкового капіталів.</p> <p>Розраховувати: прибуток та норму прибутку банку, ціну землі, розмір орендної плати.</p>	<p>Тема 11. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку: процент і рента Лекція № 11 План лекції 1. Торговельний капітал як особлива форма капіталу, що функціонує у сфері обігу. Торговельний прибуток. 2. Витрати обігу: їх сутність, структура. 3. Особливості функціонування позичкового капіталу. Дохід на позичковий капітал. 4. Зміст, структура та специфіка аграрних відносин. Земля як фактор виробництва. Ціна землі. Рентні відносини.</p> <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 3, 2, 4, 5, 6. Додаткові: 17, 26. Інтернет - ресурси: 31-44.</p>	2
	<p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях. 1. Роль кредиту у функціонуванні сучасного ринкового господарства. 2. Агропромислова інтеграція і агропромисловий комплекс. 3. Державна політика регулювання та підтримки сільськогосподарського виробництва.</p>	3
	<p>Практичне заняття № 11 Питання до заняття 1. Природа та генезис торговельного капіталу. Природа торговельного прибутку.</p>	2

1	2	3
	2. Природа та генезис позичкового капіталу. Природа позичкового прибутку 3. Кредит як форма руху позичкового капіталу. Дохід від позичкового капіталу. 4. Суть, джерела та основні форми кредиту. 5. Земельна рента її форми та механізм утворення. Орендна плата та її структура. 6. Ринок земельних ресурсів. Попит та пропозиція на землю. Ціна землі. 7. Сучасні проблеми реформування та розвитку аграрного сектору України.	
Пояснювати: сутність та джерела формування доходів; сутність, системи заробітної плати. Визначати: основні форми заробітної плати та джерел формування доходів.	Тема 12. Доходи і заробітна плата Лекція № 12 План лекції 1. Сутність, види та джерела формування доходів. 2. Заробітна плата: її сутність, форми і системи. 3. Диференціація доходів населення. 4. Крива Лоренца і коефіцієнт Джині. Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 17. Інтернет - ресурси: 31-44.	2
	Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях. 1. Організація заробітної плати в умовах ринкової економіки. Мінімальна заробітна плата. 2. Дохід від індивідуальної трудової діяльності. 3. Заощадження як необхідний елемент у структурі сімейних доходів. 4. Соціальні аспекти економічних відносин. Рівень та якість життя населення. 5. Прожитковий мінімум. Бідність і процеси маргіналізації населення.	4
	Практичне заняття № 12 Питання до заняття 1. Сутність доходу як економічної категорії. Види, джерела та рівень доходів. 2. Розподіл доходів. Функціональні та персональні доходи. 3. Заробітна плата, її сутність, форми, рівень і системи. 4. Структура і джерела сімейних доходів.	2
Розуміти: основні положення теорії поведінки споживача. Розраховувати: граничну	Тема 13. Теорія поведінки споживача Лекція № 13 План лекції 1. Основний зміст теорії поведінки споживача. 2. Вимоги та умови визначення споживчого вибору. Теорія корисності. 3. Криві байдужості та їх властивості. Карта кривих байдужості.	2

1	2	3
<p>корисність, будувати криві байдужості, визначати рівновагу споживача.</p>	<p>4. Бюджетне обмеження та бюджетна лінія. Умови рівноваги споживача.</p> <p>Рекомендовані джерела: Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткова: 26. Інтернет - ресурси: 31-44.</p>	
	<p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях. 1. Поведінка споживача та фактори, що її визначають. 2. Використання аналізу кривих байдужості для пояснення вибору споживача. 3. Криві «доходів-споживача» та крива Енгеля.</p>	4
	<p>Практичне заняття № 13 Питання до заняття 1. Споживач як суб'єкт ринкових відносин. 2. Уподобання та переваги споживача. 3. Корисність та попит. Функція корисності. 4. Криві байдужості та їх властивості. 5. Бюджетне обмеження. 6. Рівновага споживача та її умови.</p>	2
<p>Розуміти: основні мотиваційні механізми та стратегії, що визначають поведінку підприємства в умовах ринкового господарювання.</p> <p>Визначати: функції підприємств в умовах ринкової економіки, розуміти організаційно-правові форми та види підприємств.</p>	<p>Тема 14. Підприємство в умовах ринкового господарювання Лекція № 14 План лекції 1. Сутність та умови підприємницької діяльності. 2. Підприємство як суб'єкт підприємницької діяльності. 3. Витрати виробництва. Економічний і бухгалтерський підхід. 4. Мотивація поведінки підприємства в умовах ринкового господарювання. Ринково-конкурентне середовище функціонування підприємства.</p> <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 17, 26. Інтернет - ресурси: 31-44.</p>	2
	<p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях. 1. Акціонерно-корпоративний капітал. Ринок цінних паперів.</p>	4
	<p>Практичне заняття № 14 Питання до заняття 1. Підприємство та його функції в ринковій системі. 2. Організаційно-правові форми та види підприємств. 3. Витрати виробництва: сутність, види та фактори, що визначають їх динаміку.</p>	2

1	2	3
	4. Економічні періоди функціонування підприємства. 5. Стратегія підприємства в умовах досконалої та недосконалої конкуренції.	
III. Суспільне відтворення та економічне зростання (макроекономіка)		
<p>Розуміти: сутність процесу суспільного відтворення, основні принципи побудови системи національних рахунків.</p> <p>Розраховувати: основні макроекономічні показники.</p>	<p>Тема 15. Сутність процесу суспільного відтворення. Відтворення національного продукту і національного багатства. Лекція №15 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст та умови процесу суспільного відтворення. 2. Сутність системи національних рахунків (СНР).Методологічні принципи СНР. 3. Валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи виміру ВВП.Номінальний та реальний ВВП. Дефлятор ВВП. 4. Взаємозв'язок макроекономічних показників. <p>Рекомендовані джерела: Основні:1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 17, 21, 27. Інтернет - ресурси: 31-44.</p>	2
	<p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теорія відтворення суспільного продукту К. Маркса. 2. Сутність та суперечності економічного та соціального розвитку. 3. Розширене відтворення та шляхи розв'язання екологічних проблем в Україні. 	3
	<p>Практичне заняття № 15 Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Суспільне відтворення, його види та динаміка. 2. Відтворення національного продукту та національного багатства. 3. Суть та еволюція СНР. 4. Особливості побудови СНР. 5. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. 6. Способи виміру ВВП. 7. Зміст макроекономічних показників у системі національних рахунків. 8. Дефлятор та індекси цін. 	2
<p>Характеризувати: основні чинники, що впливають на сукупний попит та сукупну пропозицію та умови макроекономічної</p>	<p>Тема 16. Сукупний попит та сукупна пропозиція. Макроекономічна рівновага Лекція № 16 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сукупний попит. Чинники, що визначають сукупний попит. 2. Сукупна пропозиція у короткостроковому та довгостроковому періоді. Чинники, що впливають на сукупну пропозицію. 	2

1	2	3
<p>рівноваги.</p> <p>Визначати: умови макроекономічної рівноваги.</p>	<p>3. Сутність та інструменти регулювання макроекономічної рівноваги.</p> <p>Рекомендовані джерела: Основні: 3. Додаткові: 21. Інтернет - ресурси: 31-44.</p> <p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях. 1. Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції за класичною та кейнсіанською моделями. 2. Макроекономічна рівновага, її сутність, умови та типи. 3. Теорії макроекономічної рівноваги.</p> <p>Практичне заняття № 16 Питання до заняття 1. Сукупний попит: цінові та нецінові фактори. 2. Сукупна пропозиція: цінові та нецінові фактори. 3. Сутність та умови макроекономічної рівноваги.</p>	<p></p> <p>3</p> <p>2</p>
<p>Характеризувати: природу і специфіку економічних циклів, сутність та фактори економічного зростання.</p> <p>Визначати: основні риси економічних циклів та типи циклічних коливань.</p>	<p>Тема 17. Циклічні коливання в економіці. Економічне зростання Лекція № 17 План лекції 1. Природа та специфіка циклічності економічного розвитку. 2. Основні риси економічного циклу. Типи циклів. "Довгі хвилі" Н. Д. Кондратьєва. 3. Економічне зростання, його сутність, типи та рушійні сили. 4. Моделі економічного зростання.</p> <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 17, 21. Інтернет - ресурси: 31-44</p> <p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях. 1. Економічні цикли і кризи: історія і сучасність (з кінця XIII до початку XXI ст.). 2. Кризові явища в економіці України та їх зв'язок з циклічністю. 3. Інвестиції як ключова ланка перетворення структури народного господарства та передумов економічного зростання.</p> <p>Практичне заняття № 17 Питання до заняття 1. Циклічність економічного розвитку. Цикли на початку XX століття і сучасні кризи.</p>	<p>2</p> <p>3</p> <p>2</p>

1	2	3
	2. Середні та малі цикли. 3. Великі цикли і довгі хвилі в економіці. 4. Економічне зростання: сутність, фактори. 5. Основні моделі економічного зростання.	
Розуміти: сутність інфляції. Використовувати: методи вимірювання інфляції	Тема 18. Інфляція та антиінфляційна політика Лекція № 18 План лекції 1. Сутність та методи вимірювання інфляції. 2. Форми прояву інфляції та їх класифікації. 3. Соціально-економічні наслідки інфляції. Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 21, 27 Інтернет - ресурси: 31-44.	2
	Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях. 1. Аналіз інфляційних процесів в Україні.	3
	Практичне заняття № 18 Питання до заняття 1. Інфляція попиту: аналіз в моделі AD-AS. 2. Інфляція пропозиції у моделі AD-AS. 3. Розрахунок рівня та темпу інфляції. 4. Антиінфляційна політика держави.	2
Аналізувати: механізм функціонування ринку праці, основні види безробіття. Пояснювати: втрати економіки від безробіття, застосовувати закон Оукена при дослідженні безробіття.	Тема 19. Безробіття та політика зайнятості Лекція № 19 План лекції 1. Механізм функціонування ринку праці. 2. Кейнсіанська та неокласична моделі безробіття та засоби його обмеження. 3. Види безробіття. 4. Фактичний та природний рівень безробіття. Закон Оукена. Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 21, 22, 27. Інтернет - ресурси: 31-44	2
	Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях. 1. Проблеми збалансованості робочих місць і трудових ресурсів в Україні. 2. Ринок праці України: стан та перспективи.	3
	Практичне заняття № 19 Питання до заняття 1. Взаємозв'язок двох макроекономічних явищ: безробіття та інфляції. Крива Філіпса.	2

1	2	3
	2. Економічні та соціальні наслідки безробіття. 3. Визначення фактичного рівня безробіття. 4. Розрахунок змін в обсягах ВВП під впливом відхилень безробіття від природного рівня. Закон Оукена. 5. Стан ринку праці та безробіття в Україні.	
<p>Розуміти: необхідність та сутність державного регулювання у ринковій економіці.</p> <p>Характеризувати: основні інструменти та механізми реалізації економічної політики у різних сферах економіки.</p>	<p>Тема 20. Державне регулювання ринкової економіки Лекція № 20 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> Необхідність і суть державного регулювання в ринковій та неринковій економіці. Форми і методи державного регулювання економіки. Фінансово-кредитне регулювання економіки. <ol style="list-style-type: none"> Бюджетно – податкове регулювання економіки. Крива Лаффера. Кредитно-грошова політика держави та інструменти грошово-кредитного регулювання економіки. Антиінфляційне регулювання. Державне антикризове регулювання економіки. Регулювання зайнятості та доходів. Роль держави у перерозподілі доходів і соціального захисту населення. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 9, 11, 17, 21, 27. Інтернет - ресурси: 31-44.</p>	2
	<p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях.</p> <ol style="list-style-type: none"> Основні моделі державного регулювання ринкової економіки (неокласична, неокейнсіанська, монетаристська) та їх еволюція. Характерні риси змішаної системи управління. Види систем макроекономічного регулювання. Національні особливості державного регулювання економіки Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. 	3
	<p>Практичне заняття № 20 Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> Держава як суб'єкт економічної системи. Економічні функції держави. Форми та методи державного регулювання економіки. Бюджет та податки як інструменти державного регулювання економіки. Інструменти грошово-кредитного регулювання економіки. Роль держави в регулювання зайнятості та доходів в Україні. Соціальні гарантії та соціальний захист населення України. Особливості державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. 	2

1	2	3
IV. Закономірності розвитку світового господарства (світова економіка)		
<p>Усвідомлювати: основні закономірності розвитку світового господарства.</p> <p>Характеризувати: основні показники зовнішньоекономічної діяльності.</p>	<p>Тема 21. Світове господарство і міжнародні економічні відносини Лекція № 21 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Причини виникнення, сутність та структура світового господарства. 2. Міжнародна економічна інтеграція і основні форми сучасних міжнародних економічних відносин. 3. Міжнародна торгівля і особливості її розвитку в сучасних умовах. Торговельна політика. 4. Зміст і структура світової валютної системи. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Додаткові: 9, 12, 17, 23, 24, 25. Інтернет - ресурси: 31-44.</p>	2
	<p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Світове господарство як зростаюча суперечлива цілісність. 2. Інтернаціоналізація господарського життя – передумова розвитку міжнародної економічної інтеграції. 	3
<p>Розуміти: сутність глобалізації, природу глобальних проблем.</p>	<p>Тема 22. Економічні аспекти глобальних проблем</p> <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6. Інтернет - ресурси: 31-44.</p>	-
<p>Аналізувати: основні передумови вирішення глобальних проблем.</p>	<p>Самостійна робота здобувачів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття: самостійне опрацювання питань, підготовка творчих завдань та повідомлень по запропонованих у робочій програмі питаннях.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наслідки глобалізації світової економіки. 	2
	<p>Практичне заняття № 21 Завдання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Глобалізація як новий етап розвитку інтеграційних процесів у світовій економіці. 2. Природа сучасних глобальних проблем людства та їх класифікація. 3. Економічні основи та передумови вирішення глобальних проблем. <p>Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем людства.</p>	2
Індивідуальне завдання		30
ВСЬОГО:		180/6

III. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні:

1. *Економічна теорія : підручник / за ред. В. А. Предборського. Київ : Кондор, 2022. 492 с.*
2. *Економічна теорія : підручник / В. П. Якобчук, Є. І. Ходаківський, В. А. Довженко, О. В. Захаріна, О. В. Іванюк, І. В. Кравець, І. Л. Литвинчук, Л. І. Симоненко, С. В. Тищенко, Н. С. Пугачова; за заг. ред. В. П. Якобчук. Київ : Ліра-К, 2022. 450 с.*
3. *Економічна теорія. Політекономія : навч. посіб. / за заг. ред. В. М. Семененка, Д. І. Коваленка. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 428 с*
4. *Економічна теорія: навчальний посібник. Укл: М. І. Колосінська, С. І. Белей, С. В. Бойда. Чернівці: Чернівець. нац. унів-т., 2021. 200 с.*
5. *Мельник Л. Ю., Макаренко П. М. Економічна теорія - політекономічний контекст : навч. посіб. Київ : Кондор, 2022. 524 с.*
6. *Політична економія : навч. посіб. / за ред. Г. І. Башнянина і Є. С. Шевчука. 4-те вид., перероб. і випр. Львів : Магнолія 2006, 2023. 280 с.*

Додаткові:

7. Цивільний кодекс України від 16.01. 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст.356. Редакція від 03.09.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
8. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. №2210-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст.64. Редакція від 16.05.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>
9. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29. Ст. 377. Редакція від 03.09.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
10. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 р. № 3659-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. Ст.472. Редакція від 01.01.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>
11. Про ціни і ціноутворення : Закон України. від 21. 06. 2012 р. № 5007-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 19-20. Ст. 190. Редакція від 01.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text>
12. Білик В. В., Осіпова Л. В. Методичні засади зовнішньоекономічних зв'язків України та ЄС: аспекти зовнішньої торгівлі. *Innovation and Sustainability*. № 1. 2023. С. 222 - 229. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/166>
13. *Зайцев Ю. К. Політична економія постіндустріального суспільства Економічна теорія. 2019. №1. С. 20-42. DOI : https://doi.org/10.15407/etef2019.01.020*
14. Кизим М. О., Дороніна М. С. Економічна наука в Україні: виклики, проблеми, шляхи вирішення. *Проблеми економіки*. 2019. №3. С. 156 – 163.

15. Квілінський О. С., Трушкіна Н. В., Ринкевич Н. С. Концептуальні підходи до визначення терміну «інформаційна економіка». *Проблеми економіки*. 2019. №3. С. 147 – 155.
16. Коломієць В. М. Методологічне обґрунтування досліджень з розвитку людського капіталу в контексті інституціональної теорії. *Проблеми економіки*. 2019. №1. С. 128 – 133.
17. Кокареєв І. В. Основи економічної теорії: навч. посібник / І. В. Кокареєв. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 100 с.
18. Мазаракі А. А., Лагутін В. Д. Перспективи методологічних змін в економічній теорії XXI століття. *Економічна теорія*. 2020. №1. С. 5-18. DOI : <https://doi.org/10.15407/etet2020.01.005>
19. Магас В. М. Підприємництво та конкуренція – основні чинники розкриття економічного потенціалу суспільства. *Економічна теорія*. 2019. №2. С. 44-56. DOI : <https://doi.org/10.15407/etet2019.02.044>
20. Мандибуря В. О. Політекономія відчуження та експлуатації праці: ретроспекція підходів та сучасні проблеми. *Економічна теорія*. 2019. №3. С. 5-28. DOI : <https://doi.org/10.15407/etet2019.03.005>
21. Макроекономіка : навч. посіб. / за ред. проф. С. І. Архієреєва. Х : Видавництво Іванченка І. С., 2019. 216 с.
22. Осіпова Л. В. Загострення проблем ринку праці в умовах глобалізації. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 1. С. 104-110.
23. Осіпова Л. В., Кравчик Ю. В. Міграція робочої сил з України до ЕС на прикладі Польщі: ключові тенденції та проблемні аспекти в контексті євроінтеграції. Україна, *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 5. Т.1. С.18-23. DOI:[https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2021-298-5\(1\)-3](https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2021-298-5(1)-3)
24. Осіпова Л. В. Динаміка експорту України в умовах повномасштабної війни: проблеми та можливі шляхи їх усунення в контексті євроінтеграції. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 6. Том 2. С. 50-55. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?cat=73>
25. Осіпова Л. В., Хаєцька О. П. Міжнародна міграція робочої сили в умовах глобального розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/355>
26. Полуяктова О. В. Навчальний посібник «Економіка» (курс мікроекономіки). Одеса : Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2019. 202 с.
27. Ревак І. О., Кіржецький Ю. І., Кіржецька М. С., Мельник С. І. Основи економічної теорії. Навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 191с.
28. Сірко А. В. Головні віхи у розвитку предмета економічної теорії. *Проблеми економіки та політичної економії*. 2019. №1 (9). С. 42-58.
29. Тарасевич В. М. Актуальні виміри сучасної політичної економії. *Проблеми економіки та політичної економії*. 2020. №1 (10). С. 107-111.

30. Шинкарук Л. В., Власенко Ю. Г., Геращенко В. О. Теорії хвильового розвитку і синергетики та інклюзивність економіки. *Проблеми економіки та політичної економії*. 2019. №1 (9). С. 229-246.

Інтернет-ресурси:

31. Бібліотека для студентів. Електронні дані. URL : <http://www.ebooktime.net>
32. Бібліотека українських підручників. Електронні дані. URL : <http://www.libfree.com>
33. Бібліотека український підручників. Електронні дані. URL : <http://www.pidruchniki.ws>
34. Вільна енциклопедія. Електронні дані. URL : <http://www.uk.wikipedia.org>
35. Економічна бібліотека онлайн. Електронні дані. URL : <http://www.finance-library.com.ua>
36. Економічна онлайн-бібліотека. Електронні дані. URL : <http://www.ecolib.com.ua>
37. Економічна теорія. Електронні дані. URL : <http://www.economic-theory.blogspot.com>
38. Електронна бібліотека. Електронні дані. URL : <http://www.info-library.com.ua>
39. Освіта в Україні. Електронні дані. URL : <http://www.osvita.ua>
40. Онлайн бібліотека підручників. Електронні дані. URL : <http://www.studentam.net.ua>
41. Підручники онлайн. Електронні дані. URL : <http://www.bookz.com.ua>
42. Українська електронна бібліотека. Електронні дані. URL : <http://www.libr.org.ua>
43. Українські підручники онлайн. Електронні дані. URL : <http://www.buklib.net>
44. Web-ресурс науково-практичних конференцій. Електронні дані. URL : <http://www.confcontact.com>